

PUBLIKACIJOS

Ludwigas Josefas Johannas Wittgensteinas

Užrašų knygelės 1914–1916 m.

(ištraukos)

11.6.16

Ką aš žinau apie Dievą ir gyvenimo tikslą?

Aš žinau, kad šis pasaulis yra.

Kad aš esu jame kaip mano akis savo regėjimo lauke.

Kad jis turi kai ką problematiško, ką mes vadiname jo prasme [Sinn].

Kad ši prasmė yra ne jame, bet už jo. [Plg. 6.41.]

Kad gyvenimas yra pasaulis. [Plg. 5.621.]

Kad mano valia persmelkia [durchdringt] pasaulį.

Kad mano valia yra gera arba bloga.

Taigi, kad gėris ir blogis kažkaip yra susiję su pasaulio prasme.

Gyvenimo prasmę, t. y. pasaulio prasmę, mes galime pavadinti Dievu.

Ir su tuo susieti Dievo palyginimą su tėvu.

Aš negaliu pajungti pasaulio įvykių savo valiai, aš esu visiškai bejėgis.

Aš galiu tiktai pasidaryti nepriklausomas nuo pasaulio ir tam tikra prasme jį apvaldyti, atsiskaidamas daryti įtaką įvykiams.

5.7.16

Pasaulis nepriklauso nuo mano valios.

Net jei viskas, komės norime [wünschen], įvyktų, tai būtų tik, taip sakant, likimo malonė, nes

nėra jokie loginio ryšio tarp valios ir pasaulio, kuris tai garantuotų, ir mes negalėtume vėl siekti [wollen] numanomo fizinio [ryšio]. [6.374.]

Jei gera arba bloga valia veikia pasaulį, ji gali paveikti tik pasaulio ribas, bet ne faktus, tai, kas negali būti per kalbą pavaizduota [abgebildet], o gali būti tik parodyta kalboje. [Plg. 6.43.]

Kitaip sakant, *pasaulis* dėl to turi tapti visiškai kitoks. [Žr. 6.43.]

Jis turi, taip sakant, kaip visuma padidėti arba sumažėti. Kaip įgyjant arba prarandant tam tikrą prasmę. [Plg. 6.43.]

Taip pat kaip su mirtimi pasaulis ne pasikeičia, bet liaujasi būti. [6.431.]

6.7.16.

Ir, ko gero, šia prasme ir Dostojevskis yra teisus, kai jis sako, kad tas, kuris laimingas, išpildo būties [des Daseins] tikslą.

Būtų galima ir taip pasakyti: būties tikslą išpildo tas, kuriam nereikalingas joks [kitas] tikslas, išskyrus [patį] gyvenimą. Vadinasi, tas, kas patenkintas [befriedigt].

Gyvenimo problemos sprendimas pastebimas išnykus šiai problemai. [Žr. 6.521.].

Bet ar galima taip gyventi, kad gyvenimas liautųsi buvęs problemiškas? Kad būtų gyvenama amžinybėje, o ne laike?

7.7.16.

Ar tai nėra priežastis, kodėl tie žmonės, kuriems po ilgų abejonių paaiškėjo gyvenimo prasmė, tuomet negalėjo pasakyti, kur yra ta prasmė?

<...>

8.7.16.

Tikėti Dievą – tai suprasti klausimą apie gyvenimo prasmę.

Tikėti Dievą – tai matyti, kad pasaulio faktai dar nėra viskas.

Tikėti Dievą – tai matyti, kad gyvenimas turi prasmę.

Pasaulis man duotas, t. y. mano valia prieina prie jo visiškai iš išorės, kaip prie kažko gatavo [Fertiges].

(Kas yra mano valia, aš dar nežinau.)

Dėl to mes jaučiame, kad esame priklausomi nuo svetimos valios.

Kaip ten bebūtų, bet kuriuo atveju mes esame tam tikra prasme priklausomi, o tai, nuo ko esame priklausomi, mes galime pavadinti Dievu.

Dievas šia prasme būtų tiesiog likimas arba, o tai yra tas pats – nuo mūsų valios nepriklausomas pasaulis.

Aš galiu pasidaryti nepriklausomas nuo likimo.

Egzistuoja dvi dievybės [Gottheiten] – pasaulis ir mano nepriklausomas Aš.

Aš esu laimingas arba nelaimingas, tai ir viskas. Galima pasakyti: gėris ar blogis neegzistuoja.

Tas, kuris laimingas, neturi bijoti. Netgi mirties.

Tiktai tas, kuris gyvena ne laike, o dabartyje, yra laimingas.

Gyvenimui dabartyje mirtis neegzistuoja.

Mirtis nėra gyvenimo įvykis. Ji nėra pasaulio faktas. [Plg. 6.4311.]

Jei amžinybė suprantama ne kaip nesibai-gianti laiko tąsa, o kaip belaikiškumas, tuomet galima pasakyti, kad amžinai gyvena tas, kuris gyvena dabartyje. [Žr. 6.4311.]

Norint gyventi laimingai, reikia būti santarvėje [Übereinstimmung] su pasauliu. O tai juk ir vadinasi „būti laimingam“.

Aš tada esu, taip sakant, santarvėje su ta sveti-ma valia, nuo kurios aš atrodau esąs priklausomas. Tai reiškia: „Aš vykdu Dievo valią“.

Mirties baimė yra geriausias neteisingo, t. y. blogo, gyvenimo ženklas.

Jei mano sąžinė išmuša mane iš pusiausvyros, vadinasi, aš esu nesantarvėje su Kažkuo. Tačiau kas tai? Ar tai *pasaulis*?

Be abejo, teisinga sakyti: sąžinė yra Dievo balsas.

Pavyzdžiui, mane daro nelaimingą mintis, kad aš tą ir aną įskaudinau. Ar tai mano sąžinė?

Ar galima pasakyti: „Elkis pagal savo sąžinę, kad ir kokia ji būtų“?

Gyvenk laimingai!

<...>

14.7.16.

<...>

Žmogus negali tiesiog imti ir pasidaryti laimingas.

Gyvenantis dabartyje gyvena be baimės ir vil-ties.

21.7.16.

O kokia yra situacija su žmogiškąja valia? Aš noriu pavadinti „valia“ [„Willen“] visų pirma gėrio ir blogio nešėją.

Įsivaizduokime žmogų, kuris negalėtų naudo-tis nė viena iš savo kūno dalių, taigi įprastine žo-džio prasme negalėtų vykdyti savo *valios*. Tačiau jis galėtų mąstyti ir *norėti*, ir perteikti savo mintis

kam nors kitam. Taigi galėtų bloga ir gera daryti per kitą. Tuomet aišku, kad etika galiotų ir jam ir kad jis *etine prasme* yra *valios* reiškęjas. Tai ar yra principinis skirtumas tarp šios valios ir *tos*, kuri priverčia jį judėti žmogaus kūno dalis?

O gal klaidinga manyti, kad jau *norėjimas* [*Wünschen*] (atitinkamai, mąstymas) yra valios veiksmas? (Ir šia prasme, žinoma, žmogus *be* valios nebūtų gyvas.)

Tačiau ar įmanoma pamąstyti tokią būtybę, kuri galėtų tik suvokti [įsivaizduoti – vorstellen] (tarkime, matyti), bet visiškai negalėtų siekti [reikšti valios – wollen]? Tam tikra prasme tai atrodo neįmanoma. Bet, jei tai būtų įmanoma, tuomet pasaulis galėtų egzistuoti ir be etikos.

24.7.16.

Pasaulis ir gyvenimas yra viena. [5.621.]

Fiziologinis gyvenimas, aišku, nėra „gyvenimas“. Taip pat ir ne psichologinis. Gyvenimas yra pasaulis.

Etika neaiškina pasaulio. Etika turi būti pasaulio sąlyga, kaip ir logika.

Etika ir estetika yra viena. [Žr. 6.421.]

29.7.16.

Nes tai, kad noras nėra logiškai susijęs su savo išsipildymu, yra loginis faktas. Ir taip pat aišku, kad laimingojo pasaulis yra *kitoks* negu nelaimingojo pasaulis. [Plg. 6.43.]

Ar matymas yra veikla?

Ar galima siekti [wollen] gero, siekti blogo ir nieko nesiekti?

O gal tik tas yra laimingas, kuris *nesiekia*?

„Mylėti savo artimą“ reiškia siekti!

Bet ar galima norėti [wünschen] ir vis dėlto nebūti nelaimingam, jei noras neišsipildo? (O ši galimybė juk visada egzistuoja.)

Ar gerai, atsižvelgiant į visuotinai priimtas sąvokas, savo artimui *nieko* nenorėti [wünschen]: nei gero, nei blogo?

Ir vis dėlto tam tikra prasme atrodo, kad nenorėjimas [Nichtwünschen] yra vienintelis gėris.

Čia aš dar darau šiurkščias klaidas! Be abejo nės!

Visuotinai manoma, kad yra blogai kitam norėti nelaimės. Bet ar tai gali būti teisinga? Ar tai gali būti blogiau nei kitam norėti laimės?

Atrodo, viskas priklauso nuo to, *kaip* norima.

Atrodo, negalima pasakyti nieko daugiau nei: gyvenk laimingai!

Laimingojo pasaulis yra kitoks nei nelaimingojo. [Žr. 6.43.]

Laimingojo pasaulis yra *laimingasis pasaulis*.

Taigi ar gali egzistuoti pasaulis, kuris nėra nei laimingas, nei nelaimingas?

30.7.16.

Kai nustatomas bendras etikos dėsnis, kurio forma „Tu privalai...“, pirmoji mintis būna: „O kas tuomet, jei aš to nedarysiu?“

Bet aišku, kad etika neturi nieko bendra su bausme ir atlygiu. Taigi šis klausimas apie veiksmo pasekmes turi būti nesvarbus. Mažų mažiausiai šie padariniai neturi būti įvykiai. Bet visgi turi būti kažkas teisinga taip suformuluotame klausime. Turi egzistuoti kokia nors etinio atlygio ir etinės bausmės *rūšis*, bet tai turi slypėti pačiame veiksmo.

Ir taip pat aišku, kad atlygis turi būti kažkas malonaus, o bausmė – kažkas nemalonaus. [6.422.]

Vėl aš grįžtu prie to, kad laimingas paprasčiausiai yra geras, o nelaimingas – blogas. Ir jei *dabar* aš savęs paklausiu: bet *kodėl* aš turiu gyventi būtent laimingai, tai jau savaime man atrodo kaip tautologiškas klausimo formulavimas; atrodo, kad laimingas gyvenimas pateisina pats save, kad jis yra vienintelis teisingas gyvenimas.

Visa tai, tiesą sakant, tam tikra prasme yra labai paslaptinga! *Aišku*, kad etika *negali* būti išreikšta! [Plg. 6.421.]

Bet būtų galima taip sakyti: laimingas gyvenimas kažkuria prasme atrodo esąs *harmoningesnis* nei nelaimingas. Bet kuria?

Koks yra objektyvus laimingo, harmoningo gyvenimo požymis? Vėlgi aišku, kad nėra tokio požymio, kurį būtų galima *aprašyti*.

Šis požymis negali būti fizinis, o tik metafizinis, transcendentalus.

Etika yra transcendentali. [Žr. 6.421.]

1.8.16.

Tai, kaip viskas yra [wie sich alles verhält], yra Dievas.

Dievas yra tai, kaip viskas yra.

Tik iš *mano gyvenimo unikalumo* [Einzigkeit] įsisąmoninimo kyla religija, mokslas ir menas.

2.8.16.

Ir šis įsisąmoninimas yra pats gyvenimas.

Ar galėtų egzistuoti etika, jei, be manęs, neegzistuotų jokia gyva būtybė?

Jei etika turi būti kažkas fundamentalaus [Grundlegendes]: taip!

Jei aš teisus, tai etiniam sprendimui nepakanka to, kad pasaulis yra duotas.

Tuomet pasaulis pats savaime nėra nei geras, nei blogas.

Nes tam, kad egzistuotų etika, neturi turėti reikšmės, ar pasaulyje yra gyva materija, ar ne. Ir aišku, kad pasaulis, kuriame yra vien mirusi [tote] materija, pats savaime nėra nei geras, nei blogas, taigi taip pat ir gyvų būtybių pasaulis pats savaime negali būti nei geras, nei blogas.

Gėris ir blogis įeina tik per *subjektą*. O subjektas nepriklauso pasauliui, bet yra jo riba. [Plg. 5.632.]

Būtų galima (šopenhaueriškai) pasakyti: vaizdinio pasaulis nėra nei geras, nei blogas, o tik valios [wollende] subjektas.

Aš suvokiu, kad visi šie sakiniai yra visiškai neaiškūs.

Pagal tai, ką anksčiau minėjau, valios subjektas turėtų būti laimingas arba nelaimingas, o laimė ir nelaimė negali priklausyti pasauliui.

Kaip subjektas nėra pasaulio dalis, bet jo egzistavimo prielaida, taip gėris ir blogis yra subjekto predikatai, o ne savybės pasaulyje.

Subjekto esmė čia yra visiškai užmaskuota.

Taip, mano darbas išsiplėtė nuo logikos pagrindų iki pasaulio esmės.

4.8.16.

Ar suvokiantis [vorstellende] subjektas galų gale nėra grynas prietaras?

Kur pasaulyje galima pastebėti metafizinį subjektą? [Žr. 5.633.]

Tu sakai, tai gali būti kažkas panašaus kaip su akimi ir regėjimo lauku. Bet akies tu iš tikrųjų *nematai*. [Žr. 5.633.]

Ir aš manau, kad niekas regėjimo lauke neleidžia daryti išvados, kad jis yra matomas akimi. [Plg. 5.633.]

5.8.16.

Suvokiantis [vorstellende] subjektas yra, ko gero, tuščias kliedesys. Tačiau valios [wollende] subjektas egzistuoja. [Plg. 5.631.]

Jei nebūtų valios, tai nebūtų ir to pasaulio centro, kurį mes vadiname Aš ir kuris būtų etikos telkinys.

Geras ir blogas iš esmės yra tik Aš, ne pasaulis. Aš, Aš yra tai, kas labai paslaptinga!

7.8.16.

Aš nėra objektas.

11.8.16.

Aš esu objektyviai priešpriešinamas kiekvienam objektui. Bet ne pačiam Aš.

Taigi iš tiesų esama būdo, kaip filosofijoje *ne-psichologine prasme* galima ir reikia kalbėti apie Aš. [Plg. 5.641.]

12.8.16.

Aš įžengia į filosofiją per tai, kad pasaulis yra *mano* pasaulis. [Žr. 5.641.]

Nes regėjimo laukas neturi, tarkim, tokios formos:

Akis –

[5.6331.]

Tai susiję su tuo, kad nė viena mūsų patyrimo dalis nėra apriorinė. [Žr. 5.634.]

Visa, ką mes matome, galėtų būti ir kitaip.

Visa, ką mes apskritai galime aprašyti, galėtų būti ir kitaip. [Žr. 5.634.]

13.8.16.

Tarkime, žmogus negalėtų vykdyti savo valios, tačiau turėtų kęsti visus šio pasaulio vargus, kas tuomet galėtų jį padaryti laimingą?

Kaip apskritai žmogus gali būti laimingas, juk jis negali užkirsti kelio šio pasaulio vargams?

Būtent per pažinimo gyvenimą [Leben der Erkenntnis].

Gera [gute] sąžinė yra laimė, kurią suteikia pažinimo gyvenimas.

Pažinimo gyvenimas yra gyvenimas, kuris yra laimingas, nepaisant visų pasaulio vargų.

Tik tas gyvenimas yra laimingas, kuris gali atsiskaidyti pasaulio malonumų.

Jam pasaulio malonumai yra tik daugybė likimo teikiamų malonių.

<...>

2.9.16.

Čia matyti, kad solipsizmas, jei jo griežtai laikomasi, sutampa su grynu realizmu.

Solipsizmo Aš susitraukia į betįsį tašką, ir pasilieka su juo siejama [koordiniert] tikrovė. [5.64.]

Kam man istorija? Mano pasaulis yra pirmas ir vienintelis!

Aš noriu pranešti, kokį pasaulį aš radau.

Tai, ką kiti [esantys] pasaulyje man pasakė apie pasaulį, yra visai maža ir ne pati svarbiausia mano pasaulio patyrimo dalis.

Aš turiu spręsti apie pasaulį, matuoti daiktus.

Filosofinis Aš yra ne žmogus, ne žmogaus kūnas ar žmogaus siela su psichologinėmis sąlybėmis, bet metafizinis subjektas, pasaulio riba (ne dalis). Bet žmogaus kūnas, ypač mano kūnas, yra pasaulio dalis tarp kitų pasaulio dalių, tarp gyvūnų, augalų, akmenų ir t. t., ir t. t. [Plg. 5.641.]

Tas, kuris tai supranta, savo kūnui arba žmogaus kūnui nenorės suteikti privilegijuotos vietos pasaulyje.

Žmones ir gyvūnus jis visiškai naiviai traktuos kaip panašius ir tarpusavyje susijusius daiktus.

<...>

19.9.16.

Žmonija visuomet ieškojo mokslo, kuriame būtų *simplex sigillum veri* [paprastumas – tiesos požymis]. [Plg. 5.4541.]

Negali būti tvarkingo ar netvarkingo pasaulio taip, kad būtų galima pasakyti, jog mūsų pasaulis yra tvarkingas. Kiekviename galimame pasaulyje yra tvarka, net jei ir komplikuoata, lygiai kaip erdvėje nebūna netvarkingo ir tvarkingo taškų išsidėstymo, bet kiekvienas taškų išsidėstymas būna tvarkingas.

(Ši pastaba yra tik medžiaga minčiai).

Menas yra išraiška [Ausdruck].

Geras meno kūrinys yra baigta [vollendete] išraiška.

7.10.16.

Meno kūrinys yra daiktas, matomas *sub specie aeternitatis*; o geras gyvenimas yra pasaulis, matomas *sub specie aeternitatis*. Tai yra ryšys tarp meno ir etikos.

Įprastinis žiūros būdas (Betrachtungsweise) mato objektus tarsi iš jų vidurio, žiūra *sub specie aeternitatis* – iš išorės.

Taigi jie turi visą pasaulį kaip foną.

Gal yra taip, kad ji [žiūra] objektą mato *su* erdve ir laiku, o ne *erdvėje* ir *laike*?

Kiekvienas daiktas sąlygoja [bedingt] visą loginį pasaulį, taip sakant, visą loginę erdvę.

(Peršasi mintis): Daiktas, matomas *sub specie aeternitatis*, yra daiktas, matomas su visa loginė erdve.

8.10.16.

Kaip daiktas tarp daiktų kiekvienas daiktas yra lygiai nereikšmingas, bet kaip pasaulis kiekvienas lygiai reikšmingas.

Tarkim, aš kontempliavau krosnį, ir man po to buvo pasakyta: bet dabar tu pažįsti [kennst] tikrai krosnį, tai mano rezultatas atrodo, žinoma, menkas, nes išeina, kad aš studijavau krosnį tarp daugelio pasaulio daiktų. Bet jei aš kontempliavau krosnį, ji buvo mano pasaulis, o visa kita prieš tai nublanko.

(Kažkas gera kaip visuma, bet detalėse blogai.)

Juk galima suvokti gryną tuo pat metu stebimą vaizdinį kaip nieko nereiškiantį momentinį vaizdą visame laikiškame pasaulyje, tiek kaip tikrą pasaulį tarp šešėlių.

9.10.16.

Bet dabar galiausiai reikia nustatyti etikos ir pasaulio sąryšį.

12.10.16.

Akmuo, gyvūno kūnas, žmogaus kūnas, mano kūnas – visi jie stovi ant tos pačios pakopos.

Todėl tai, kas atsitinka, nesvarbu, ar nuo akmens, ar nuomano kūno, nėra nei gera, nei bloga.

„Laikas turi tik vieną kryptį“ [ist einsinnig] turi būti beprasmybė [Unsinn].

Vienakryptiškumas yra loginė laiko savybė.

Jei kieno nors būtų paklausta, kaip šis įsivaizduoja vienakryptiškumą, jis atsakytų: laikas nebūtų vienkryptis, jei įvykis galėtų pasikartoti.

Tačiau tai, kad įvykis negali pasikartoti, lygiai kaip ir tai, kad kūnas negali tuo pat metu būti dviejose vietose, slypi loginėje įvykio esmėje.

Iš tiesų: Žmogus yra mikrokosmosas:

Aš esu mano pasaulis. [Plg. 5.63.]

15.10.16.

Ko negalima pamąstyti, apie tai negalima ir kalbėti. [Plg. 5.61.]

„Reikšmė“ [Bedeutung] daiktai įgauna tik per savo santykį su mano valia.

Nes „Kiekvienas daiktas yra, kas jis yra, ir joks kitas daiktas“.

Viena įžvalga: Kaip aš iš savo fizionomijos [Physiognomie] galiu daryti išvadą apie savo dvasią (charakterį, valią), taip iš kiekvieno daikto fizionomijos – apie jo dvasią (valią).

Bet ar aš galiu iš savo fizionomijos daryti išvadą apie savo dvasią?

Ar šis santykis nėra grynai empirinis?

Ar mano kūnas išties kažką išreiškia [drückt aus]?

Ar jis pats yra kieno nors vidinė išraiška?

Ar, tarkime, blogas veidas yra pats savaime blogas, ar tik todėl, kad jis empiriškai susijęs su bloga nuotaika?

Bet aišku, kad priešastinis ryšys nėra joks ryšys. [Plg. 5.136.]

Tuomet ar tiesa, kad mano charakteris (pagal psichofizinį supratimą) išreiškiamas tik *mano* kūno ar mano smegenų struktūroje, o ne viso likusio pasaulio struktūroje?

Čia yra lemiamas momentas.

Taigi šis paraleliškumas egzistuoja tarp mano dvasios, t. y. dvasios, ir pasaulio.

Tik pagalvok, kad gyvatės, liūto dvasia yra tavo dvasia. Nes tik iš savęs tu apskritai pažįsti dvasią.

Žinoma, kyla klausimas, kodėl aš gyvatei daugiau būtent šią dvasią.

Atsakymas gali slypėti tik psichofiziniame paralelizme: jei aš atrodyčiau taip kaip gyvatė ir daryčiau tai, ką jis daro, aš būčiau toks ir toks.

Tas pats ir kalbant apie dramblių, musę, vapsvą.

Bet kyla klausimas, ar kaip tik čia ir vėl (o taip iš tiesų ir yra) mano kūnas nestovi su vapsvos ir gyvatės kūnu ant vienos pakopos, vadinausi, aš nedarau išvadų nei iš vapsvos kūno apie savo kūną, nei iš savo apie vapsvos.

Ar tai nėra sprendimas mįslės, kodėl žmonės visuomet tikėjo, kad *viena* dvasia yra bendra visam pasauliui?

Kelias, kuriuo ašėjau, yra toks: idealizmas išskiria iš pasaulio žmones kaip unikalius, solipsizmas išskiria mane vieną ir galiausiai aš pamatau, kad ir pats priklausau likusiam pasauliui, [taigi] vienoje pusėje neliėka *nieko*, kitoje – *pasaulis* kaip unikalus. Taip iš griežtai permašyto idealizmo kyla realizmas. [Plg. 5.64.]

17.10.16.

Ir šia prasme aš taip pat galiu kalbėti apie vieną visam pasauliui bendrą valią.

Bet ši valia aukštesne prasme yra *mano* valia.

Kaip *mano* vaizdinys yra pasaulis, taip *mano* valia yra pasaulio valia.

20.10.16.

Aišku, kad *mano* regėjimo laukas į ilgį kitoks negu į plotį.

Nėra taip, kad aš save pastebiu visur, kur ką nors matau. Aš visuomet save randu viename konkrečiame savo regėjimo lauko taške, taigi *mano* regėjimo laukas tarsi turi tam tikrą formą.

Bet vis dėlto yra tiesa, kad aš subjekto nematau.

Yra tiesa, kad pažįstančio [erkennende] subjekto pasaulyje nėra, kad neegzistuoja joks pažįstantis subjektas. [Plg. 5.631.]

Bet kuriuo atveju aš galiu įsivaizduoti, kad atlieku valios aktą [Willensakt] tam, kad pakelčiau savo ranką, tačiau ranka nejuda (Tarkim, trūkusi sausgyslė). Taip, tačiau galima sakyti, jog sausgyslė visgi juda, o tai kaip tik rodo, kad *mano* valios aktas yra susijęs su sausgysle, o ne su ranka. Tačiau eikime toliau ir tarkime, kad sausgyslė taip pat nejudėjo, ir taip toliau. Tuomet mes prieitume išvadą, kad valios aktas apskritai nėra susijęs su kūnu, taigi, kad įprastine žodžio prasme neegzistuoja joks valios aktas.

Meninis stebuklas yra tai, kad pasaulis egzistuoja [= Kad jis duoda pasaulį – daß es die Welt gibt]. Kad egzistuoja tai, kas egzistuoja [= Kad jis duoda tai, kas egzistuoja; Kad jis duoda tai, ką duoda – Daß es das gibt, was es gibt].

Ar meninės žiūros būdo esmę sudaro tai, kad į pasaulį žvelgiama laiminga akimi?

Gyvenimas rimtas, menas smagus. [Schiller, *Wallensteins Lager, Prolog.*]

21.10.16.

Nes, ko gero, kažko esama toje išvalgoje, kad grožis yra meno tikslas.

O grožis yra kaip tik tai, kas daro laimingą.
<...>

4.11.16.

Ar valia yra nuostata [Stellungnahme] pasaulio atžvilgiu?

Atrodo, kad valia visuomet turi būti susijusi su vaizdiniu. Mes negalime, pvz., įsivaizduoti, kad atlikome valios aktą ir nepajutome, kad jį atlikome.

Priešingu atveju galėtų kilti klausimas, ar jis jau *iki galo* atliktas.

Taip sakant, aišku, kad dėl valios mums reikalinga atspirtis pasaulyje.

Valia yra subjekto nuostata pasaulio atžvilgiu. Subjektas yra valios [wollende] subjektas.

Ar pojūčiai, kurie įtikina mane tuo, kad įvyko valios aktas, turi kokią nors ypatingą savybę, kuri juos skiria nuo kitų vaizdinių?

Atrodo, ne!

Bet tuomet būtų įmanoma pagalvoti, kad aš turbūt darau išvadą, jog, pavyzdžiui, šis krėslas tiesiogiai paklūsta mano valiai.

Ar tai įmanoma?

Jei mes braižome kvadratą žiūrėdami į veidrodį, tuomet pastebime, kad tai galima atlikti tik visiškai atsiribojus nuo regimo vaizdo ir vadovaujantis vien raumenų pojūčiu [Muskelgefühl]. Taigi čia kalbama apie du visiškai skirtingus valios aktus. Vienas susijęs su regimąja pasaulio dalimi, kitas – su raumenų pojūčio dalimi.

Ar mes turime ką nors daugiau nei empirinį akivaizdumą, kad abiem šiais atvejais kalbama apie tos pačios kūno dalies judėjimą?

Ar tik nebus taip, kad aš savo veiksmus tik palydžiu su savo valia?

Bet kaip tuomet aš galiu iš anksto pasakyti – o tai aš visgi tam tikra prasme galiu – kad po 5 minučių aš pakelsiu savo ranką? Kad aš to sieksiu [wollen werde]?

Aišku: neįmanoma siekti [wollen], neatliekant kartu valios akto.

Valios aktas yra ne veiksmo priežastis, bet pats veiksmas.

Neįmanoma siekti neveikiant [wollen, ohne zu tun].

Jei valia pasaulyje turi turėti objektą, jis taip pat gali būti ketinamas [beabsichtigte] veiksmas.

O valia turi turėti objektą.

Priešingu atveju mes neturėtume jokios atspirties ir negalėtume žinoti, ko mes siekėme [wollten].

Ir negalėtume siekti [wollen] įvairių dalykų.

Ar tuomet valingas [siektas – gewollte] kūno judesys neatsitinka lygiai taip pat, kaip ir bet kuris nevalingas [nesiektas – Ungewollte] judesys pasaulyje, ir skirtumas tik toks, kad pirmasis yra lydymas valios?

Tačiau jis yra lydymas ne vien *noro* [Wunsch]! Bet valios.

Mes jaučiamės, taip sakant, atsakingi už judesį.

Mano valia nukreipta kažkur į pasaulį ir daugiau niekur nenukreipta.

Noras nėra veikimas. Bet valia yra veikimas. (Manonoras yra susijęs, pavyzdžiui, su krėslas judėjimu, o mano valia – su raumenų pojūčiu.)

Tai, kad aš siekiu tam tikro įvykio [Vorgang], reiškia, kad aš tai vykdu [darau tą įvykį – den Vorgang mache], o ne kad aš darau kažką kita, kas yra to įvykio priežastis.

Jei aš ką nors judinu, tai judinu save.

Jei aš ką nors įvykdu [darau kokį nors įvykį – einen Vorgang mache], taip įvykstu aš [gehe ich vor].

Bet: aš negaliu visko siekti.

Bet ką tai reiškia: „Aš negaliu to siekti.“

Ar tuomet aš galiu bandyti ko nors siekti?

Būtent nagrinėjant valią pasirodo, tarsi viena pasaulio dalis būtų man artimesnė nei kita (kas būtų nepakenčiama).

Bet, žinoma, negalima juk paneigti to, kad aš tam tikra populiaria prasme viena darau, o kito – ne.

Taigi valia nėra priešpriešinama pasauliui kaip ekvivalentas, kas turi būti neįmanoma.

Noras eina pirma įvykio, valia jį lydi.

Tarkime, tam tikras įvykis lydi mano norą. Ar aš siekiu šio įvykio?

Ar šis lydėjimas neatrodo atsitiktinis, priešingai, nei valios lydėjimas?

9.11.16.

Ar tikėjimas yra patyrimas [Erfahrung]?

Ar mintis yra patyrimas?

Visas patyrimas yra pasaulis, ir jam nereikalingas subjektas.

Valios aktas nėra patyrimas.

19.11.16.

Kokiu pagrindu yra daroma prielaida apie valios subjektą?

Ar individualizacijai nepakanka vien *mano pasaulio*?

<...>

10.1.17.

Jeisavižudybėleistina, tuomet viskas leistina.

Jeikas nors nėraleistina, tuomet ir savižudybė neleistina.

Tai nušviečia etikos esmę. Nes savižudybė yra, taip sakant, elementari nuodėmė.

Ir kai ji yra tyrinėjama, tai panašu į tai, kai yra tyrinėjami gyvsidabrio garai, siekiant suprasti garų esmę.

Ar ir savižudybė pati savaime nėra nei gera, nei bloga?

Vertė Jurgita Noreikienė

Versta iš L. Wittgenstein. *Notebooks 1914–1916*. New York: Harper & Brothers, 1961 (ed. by G. H. von Wright and G. E. M. Anscombe) vokiško teksto (72–91 p.). Vertimas lygintas su paraleliai tame pačiame leidime pateiktu vertimu į anglų kalbą (vertė G. E. M. Anscombe) bei vertimu į rusų kalbą (Л. Витгенштейн. *Дневники 1914–1916*. Томск: «Водолей», 1998. Vertė В. А. Суровцев).

Įteikta 1999 10 14